

רשימות מדיניות

(מן המזרח הקרוב)

את הוצאות-הנסיעה, – אבל עד מהרה הבחין וראה, שאותו קונגרס אינו אלא „בלוף בלבד, ומיד נתרחק ממנו, או יותר נכון הרחיק את באי-כוחו ממנו.

ואולם באותה שעה ממש השיג הבטחה אחרת משני אדונים, שאקיב ערסלאן ואיחוסן ג'ברי, שמשמרים עצמם צירים של סוריה על יד חברי-הלאומים בגיניבה, הבטחה, שסוריה עומדת ומצפה, שהוא, הכידיב לשעבר, יבוא וימלוך עליה. והכידיב לבו הלך אמנם – ועדיין הוא הולך עד היום – אחר הצעה כזו, והוא נכון לעשות נחת-רוח לסורים ולבוא ולמלוך עליהם. אלא שבינתים הרהרו אותם שני האדונים, באי-כוחה, כביכול, של סוריה בחברי-הלאומים, חרטה בדבר, ובשעה שהמלך פייזאל שהה בגיניבה, נשתלהבו באורו של רעיון אחר לגמרי – איחוד של עירק וסוריה תחת ממשלתו של בית התאשימים. אלא שלא היו ימים מועטים וכל אותן התכניות של ההתמלכות בסוריה נתעלמו לגמרי וירדו מעל הפרק, לאחר שהמפלגה הלאומית בסוריה מצאה לה דרך-פשרה עם צרפת בלא התערבותו של מלך: ביטלו את הבויקוט

א.

הכידיב לשעבר, הוד מלכותו עבאס חילמי II, זכה שוב בימים האחרונים, שידובר בו בוויכוח המדיני של המזרח הקרוב. מיום שביקר את ביקורו האחרון בארץ ישראל בראשית שנת 1932, לא נתארע כמעט שום מאורע מדיני בערב, שלא יהא מקושר בשמו. הוד מלכותו, הכידיב לשעבר, עדיין הוא גבר מלא כח ושאיפות, עשיר מאד ורבי-פעלים. ומשנכשל נסיונו לבסס בעזרת ממונו את התעשייה המתחדשת של תורכיה הקימאליית, נשאר בלא שדה פעולה, שתהא הוגנת לו. החיים השקטים בשוויציה, ארץ גלותו, משעממים אותו, ולפיכך אין לתמוה, שיצא שוב בימים האחרונים לבקש לו שדה פעולה חדש.

בחוודש דצמבר לשנת 1931, בשעה ששוקאת עלי חריש את האזנים ברוב פטפוטיו על תחיית האיסלאם והתחדשות הכליפות, ניסה אף הוא, הכידיב לשעבר, לפשט את קרני המישוש עד לקונגרס המושלמי העולמי, שנתכנס בימים ההם בירו-שלים: שגך לאותה כנסיה אחד מעושי דברו, שישמש לו משקיף, אף סלק לצירים אחדים

כנגד חוקת המדינה, נתנו את האפשרות לכנס פארלמנט נבחר, נכנסו לתוך הממשלה ופתחו, בהתאם למבוקשו של Quai d'Orsay במשא ומתן עם צרפת על ביטול המנדט והתלקטתו באמנה מדינית, שתבוא במקומו. סוריה נשארה, איפוא, ריפובליקה כשהיתה, צרפת אינה זקוקה עוד לעת עתה למלך, שישמש לה מכשיר להוציא לפועל את תכניותיה המדיניות בארץ-המאנדאט שלה. יש, אם כן, לשער השערה נכונה, שבלבו של עבאס חילמי צמח וקם עתה רעיון חדש, שאם לא הצליח בסוריה, הרי אפשר לנסות בארץ ישראל, שמא היא משחק לו כאן מזל, אם יעמיד את עצמו לשרות נעלה ואידיאלית, בצורה ידועה של שליט ומושל, לפשט את העקמומיות והניגודים שבין הערבים והיהודים, ניגודים, שגזאו להם מוניסים בשנים האחרונות בעולם המדיני כולו.

ואפשר גם-כן, שהכדיב לשעבר שיער עוד השערה נכונה ונדע, שאנגליה לא תהא רואה כיום בעין רעה, אם הוא ימצא בקרבת מצרים, כדי לעורר בלבו של המלך פואד פחד כל שהוא ולעשותו על ידי כך רך ונוח יותר לכמה וכמה שאלות, שעומדות שם כיום על הפרק.

ואולם ה"סודות", שהעתונים הערביים בארץ התחילו מגלים מאחורי הפרגוד בימי שהותו של הכדיב לשעבר בחופי ארץ ישראל – כריתת ברית סתרים עם היהודים, עם האמיר עבדאללה ועם עוד גורמים נעלמים שונים – אינם אלא ספור בדים מזרחי, שנתפייט בדמיונם של אלה לשם תעמולה המונית. הכדיב לשעבר, שנושא עמו את תכניות ההתמלכות מארץ ערבית אחת לחברתה, הוא

המתחרה הטבעי ביותר של המלך פייצאל, שהתחיל שוב עוסק בפתרון אותן התכניות הגדולות של חוסיין אביו – השאיפה למלכות ערבית גדולה, שתקיף בימים הקרובים את ארם-נהרים, סוריה וארץ ישראל. ושופרה של קבוצת "האיסתיקאל", המאחדת בתוכה, בנשיאותו של עוני עבד-אל-האדי, את בעלי בריתו של המלך פייצאל בארץ ישראל, משתמש, כמובן, בכל שעת כושר, שבאה לידו, להשניא את המתחרה לזו על הערבים תושבי-הארץ. ומה שנוגע לעתון "פלשתין", הרי האינטרסים, שהוא מגן עליהם, שונים ומשתנים פעם בפעם כפי נשיבת הרוח באותה שעה – ואין לתמוה, איפוא, אם בשעה זו יצא אף הוא ותקע באותו שופר, שתקעו בו אנשי-פייצאל בארץ.

רק לכווח אחד זכה עבאס חילמי בנסיעתו החדשה לארץ ישראל, והוא: תמיכתו של העתון הערבי "ג'מיעה אל איסלמיה". אבל לשם כך, ודאי, שלא היה כדאי להוציא את כל הוצאות הדרך...

• • •

אנו עומדים פעם בפעם בפני הליקווי-דאציה של המאנדאטים מסוג A, כלומר, המאנדאטים על אותן הארצות, שמחבריהם של חוזי השלום הכירו בהן כראויות לעצמאות מדינית. כאלה הן עירק, סוריה וארץ ישראל (עם עבר הירדן). המאנדאט על עירק נתבטל כמעט לגמרו. המאנדאט על הריפובליקה הסורית – להוציא את חלקה הנתון להשלטון הצרפתי – אף הוא עומד לפני ביטול. ואולם התקוות, ששעשעו את העמים עם ביטול המאנדאטים הללו, לא היו אלא תקוות שוא. מאחוריה של שיטת-מאנדאטים

זו, שמתבטלת והולכת כיום, אינה עומדת – כפי שעלה ברצונו של ווילסון, מתקנה של אותה שיטה – החירות הגמורה של הארצות ה"משתחררות", אלא השלטון הקולוניאלי פושט צורה ולובש צורה שניה.

בראשה של האמנה, שנכרתה בין אנגליה ועירק, אמנם מונה אנגליה בגלוי בעצמאותה החדשה של ארץ-המאנדאט שלה, אבל הודאה זו אינה אלא נוסחה משפטית, שיש בה צורך לשם אותו הביטול של המאנדאט ולשם כניסתה של המדינה העצמאית החדשה לחבר-הלאומים. וגם הודאה זו מקילה על הממשלה העיראקית לחתום על האמנה. ואולם כל מה שנאמר אחר כך בפתיחה לאותה אמנה ובסעיפים הדגים בסידור הכספים של המדינה, בצבא וכו', אינו אלא חיוק ומתן תוקף חדש ומאושר לשלטון האנגלי, ויש באמנה אף עודף ידוע על מה שהיה.

גדודי הצבא האנגלי, שלפי החוזה חייבים הם לצאת במשך השנים הבאות את חינוך ואת מוצול, רשאים להתרכז אחר-כך, למשך כל ימי קיומו של החוזה, בתחנות התעופה, שאנגליה זקאית להתקין לה בצורה או בסביבותיה ועל חופו המערבי של נהר פרת. מסילות הברזל עוברות לידיה של חברה מעורבת, עיראקית-אנגלית, שמחצית מחבריה-הנהלה שלה היא אנגלית ושנשיאה הוא אנגלי – המנהל הראשי של מסילות-הברזל העיראקיות כיום. כל זמן שמנהל זה ממשיך במשרתו, מובטח לה לאנגליה רוב מוחלט באותה חברה; ולשם מינוי של מנהל חדש שוב נצרכת הסכמתה של אנגליה.

הנמל של בצרה נמסר לפיקוחה של "חברת נמלי מיוחדת, שחבריה יתמנו רק

בהסכמתה של אנגליה. ורק לאחר שעיראק תסלק את החובות, שחבה בעד אותו הנמל, תהא רשאית למנות את חבריה של חברה זו בלא אישורה של אנגליה.

הצבא העיראקי יתנהל על ידי מלאכות צבאית אנגלית. הפקידים הזרים של עירק חייבים להיות אנגלים. ועיראק מתחייבת שלא לנהל שום פוליטיקה חיצונית, שהיא עשויה להזיק לעניניה של אנגליה. אם עיראק תבוא בריב עם אחת מן המדינות עד כדי חשש של הפסקת-היחסים, חייבת היא להמלך באנגליה. ואם אנגליה תגיע לידי מלחמה עם ארץ מן הארצות, או אם אך תרחף סכנת-מלחמה כזו, חייבת עיראק לתת לאנגליה את כל ההקלות האפשריות ואת כל העזרה הדרושה, כגון השימוש ברכבות, בנהרות, בנמלים, בתחנות האווירונים ובשאר כל אמצעי התנועה.

מאליו מוכן, שגם אנגליה חייבת לבוא לעזרתה של עיראק בשעת מלחמה. אבל הרי גם בלא האמנה לא היתה אנגליה נותנת לשום מדינה אחרת, שתחדור לארם-נהרים. האמנה נכרתה לעשרים וחמש שנה. לאחר זמן זה רשאי כל אחד משני הצדדים לדרוש אמנה חדשה, בתנאי שישמור ויגן על דרכי התנועה העיקריים של הוד המלכות הבריטית בכל התנאים שיהיו.

והתועלת, שאנגליה מפיקה מיד מסידור חדש זה, תועלת כפולה היא: היא משתחררת מפיקוחה של ועדת המאנדאטים ושל חבר הלאומים בכלל וזוקה בדעה נוספת באספות של אותו החבר. כי, אמנם, רשאית היא להיות סמוכה ובטוחה בדעה זו, שתהא תמיד לצדה, כמו שתהא סמוכה ובטוחה

בדעתה של ה'דרו. ואפשר, שעל ידי כך גם תתמעטנה ההוצאות על הצבא האנגלי. ואף המשא והמתן, שפתחה בו צרפת עם סוריה בשאלת ביטול המאנדאט וכריתת אמנה במקומו, יש לו אותה תכלית עצמה, והאמנה תהא דומה לזו של עירק. בגניבה מבחינים היטב במשחק מדיני זה; אבל כלום אפשר להיות „בלתי דימוקראטי" ולמנוע מאחד מן העמים הקטנים את ההצטרפות לחבר הלאומים? או מי יוכל ויתנגד לאמנה, שבה נותנת ממלכה ישקנית גדולה חירות רשמית לעם משועבד? רוגנים, אמנם, קצת וממלמלים על נחיצות של מתן ערבויות וכיוצא באלו, – והאמנות מתאשרות. ובינתיים – והעולם הולך וחוזר אל

ירושלים, אמצע טבת, תרצ"ג

צורת השלטון הקולוניאלי, שהיתה ידועה ברומי העתיקה בשם "שיטת-בעלי-הברית". ואמנם, האמנה, שנכרתה בין אנגליה ובין עיראק, אף היא נקראת בשם "ברית". וכך תהא נקראת, כנראה, גם האמנה בין צרפת ובין סוריה. והן זוהי צורת-השלטון הקדומה של רומי על קדמת-אסיה ועל מצרים. ובצורה זו עצמה משתלטת יורשתה של רומי כיום על אותו חבל-ארץ עצמו. ימלכים הם מי שרומי רוצה בהם; ואת אלה, שאין היא רוצה בהם, היא מגרשת מארצם ומעמם. כדברים האלה כתב לפני אלפיים שנה יהודי אחד.

וההיסטוריה חוזרת. מווילסון חזרנו אל סקיפיון ומָטְלוּס.

א. דיוויס